

OD ISTOG AUTORA

POGASITE SVE I ZASIJAĆE ŽIVOT

SEDAM DANA ZA VEČNOST

PONOVO ZAJEDNO

A AKO JE TO IPAK ISTINA

ONA I ON

DRUGAČIJE ZAMIŠLJENA SREĆA

GDE SI?

NEOBIČNO PUTOVANJE GOSPODINA DALDRIJA

SVE ŠTO SMO PREĆUTALI

PRVA NOĆ

PRVI DAN

MARK LEVI

**Knjižara
zabranjenih
knjiga**

Prevela s francuskog
Ana Martinović

Laguna

Naslov originala

Marc Levy

LA LIBRAIRIE DES LIVRES INTERDITS

Copyright © Marc Levy / Versilio, 2024

International Rights Management: Susanna Lea Associates

Translation copyright © 2025 za srpsko izdanje, LAGUNA

Dizajn korice © studio Robert Laffont

Ilustracija © Aleksi Brišon

Za Sofiju

Sadržaj

1 Mič	11
2 HB 1467	15
3 Ana	24
4 Tajna soba	31
5 Matilda	40
6 Čas muzike.	48
7 Profesorka književnosti	57
8 Tajni sastanak	73
9 Ljudska životinja	85
10 Uspavana kuća	91
11 <i>Trinaest razloga</i>	95
12 <i>Pesma ravnice</i>	103
13 Umeće vođenja razgovora	112
14 <i>Konkvistador</i>	121
15 <i>Ta mržnja koju seješ</i>	128
16 <i>Lovac u žitu</i>	138

17 Kučkin sin	149
18 Gospoda Bergol	157
19 Ubiti malo	167
20 Ljubavni sastanak	182
21 Ispovest	190
22 <i>Boja purpura</i>	201
23 <i>Hladnokrvnost</i>	208
24 Plava sveska	216
25 <i>Farenhajt 451</i>	233
26 Misterija hladne sobe.	244
27 <i>Ubiti pticu rugalicu</i>	254
28 Umetnost pripremanja pečuraka	262
29 <i>Knjižara zabranjenih knjiga</i>	266
Neke od zabranjenih kultnih knjiga	271
Zahvalnica.	275
<i>O autoru</i>	277

Samo ako ne govorim ni o vlasti, ni o politici, ni o moralu, ni o ljudima na položajima, ni o operi, ni o drugim predstavama, mogu slobodno da štampam sve – pod nadzorom, doduše, dvojice ili trojice cenzora.

Bomarše, *Figarova ženidba**

* *Figarova Ženidba*, prevod Milan Grol, Grafički institut „Narodna misao“ A. D., Beograd 1925.

1

Mič

Stajao je malo nagnut nad drvenim stolom kako bi nasuo čašu a da je ne prelije. Sa radija se iz daljine čula melodija koja je bila spoj repa i bosa nove, baš kao što je kućna mačka, koja je izabrala da se nastani u dvorištancu iza knjižare, bila mešavina više rasa. Mič ju je pronašao kada je izašao iz zatvora, pre mesec dana. Životinja se verovatno tu smestila dok je on bio na izdržavanju kazne. Tokom njegovog petogodišnjeg odsustva, debeli sloj prašine se uselio unutra, a neukrotivi mačor spolja. Pošto nije bio opljačkan, Mič, kome zbog sanjalačke prirode nije nedostajala moć imaginacije, zaključio je kako je mačor dobro čuvao teritoriju i odvrćao sve koji bi se tu šunjali. Zbog toga se vezao za tu životinju koju je hranio svake večeri pre nego što bi zatvorio lokal. Mačor je u početku bio nepoverljiv, da bi se na kraju pripitomio, ali uprkos svim naporima vlasnika knjižare nikada nije želeo da uđe u radnju, čak ni noću ni tokom jakih pljuskova.

Mičovo pravo ime, koje su mu roditelji izabrali pre njegovog rođenja, bilo je Majkl, ali njegova majka, knjigovezac, strasna ljubiteljka starih crno-belih kriminalističkih

filmova, uvek ga je zvala Mič. Njegov otac, načitan i vredan, bio je radnik u štampariji, gde je naporno radio od svoje četrnaeste pa sve do pedeset prve godine, kada je nastradao u nesreći.

Tokom podmazivanja mašine, došlo je do otkazivanja rada poluge za trenutno zaustavljanje rotora, tako da je mašina povukla mehaničara i bacila ga između dva valjka, pa se začuo zastrašujući zvuk lomljivine. Okrutan kraj za čoveka kome su knjige bile jedini luksuz.

Otac i sin su provodili dosta vremena zajedno majstorisući po kući, igrajući šah nedeljom po kišnom vremenu ili fudbal kada im je vreme to dozvoljavalo, ali njihova povučena priroda ih je sprečavala da se istinski upoznaju. Njihovi životi bili su skriveni iza likova iz romana, a vredonosni sudovi su formirani na osnovu knjiških diskusija o strastima, lutanjima, nadi, usamljenosti i zanesenostima.

Mič je tek godinu dana posle smrti svog oca shvatio pravu vrednost nasleđa koje mu je on ostavio, i to svaki put kada bi ga pronašao u pojedinim delovima knjige, najčešće u sporednim likovima. Mič je otkrivao u delima Hemingveja, Jejtsa, Boulsa i drugih autora rečenice ili izraze koje je njegov otac prisvajao. Jednostavne reči koje je on voleo. Kada ga je Mič u tinejdžerskim godina pitao da li Bog postoji, njegov otac mu je odgovorio: „Skepticizam počinje kada sedeći između policajca i časne sestre shvatiš da je tvoj novčanik nestao“; jedne večeri kada se žalio na svoje profesore, otac ga je tešio rečima: „Pogledaj mene, živ sam, trajem“, napravio je značajnu pauzu, „kontrolišem situaciju“, a isto tako ubeđljivo je postupio kada je njegova žena izrazila zabrinutost kako će skrpiti kraj s krajem do kraja meseca, tešeći je: „Ne brini, molim te, biće sve u redu.“

Ljudi u štampariji kao i u njihovom komšiluku način izražavanja njegovog oca smatrali su zabavnim, čudnim, a ponekad diskutabilnim. Sve u svemu, Mič ga je verovatno najbolje razumeo, čak i ako nikada nije mogao da sazna da li se njegov otac stvarno tako osećao jer ga je posao istrošio brže od života, pa je na kraju postao takav, ili se to dogodilo pod uticajem pročitane štiva.

Tri nedelje nakon kobne nesreće, njegova majka je prodala porodičnu kuću i preselila se na more. Mič je od notara saznao da je njemu pripala potpuno drugačija vrsta nasleđa, skromnija, u vidu štednog bankovnog računa prebačenog na njegovo ime. To nije bila baš neka premija, ali bilo je dovoljno da sebi kupi poslovni prostor, a ocu grob lepši od pravougaone travnate površine pod kojom je ležao. Mič je potrošio svoju poslednju paru da mu sagradi hram koji će ga učiniti večnim: lepu knjižaru, koja se nalazi na korak od stanice. Nije slučajno izabrao ovu lokaciju jer je otac veliki deo svog života potrošio u prigradskim vozovima. Po dva sata ujutru i isto toliko uveče, koje je u potpunosti provodio u čitanju, ponekad čak i propuštajući stanicu. Hiljade zora i sumraka potrošenih u gledanju kroz prozor, u sedenju na klupi, daleko neudobnijoj nego fotelje u dnevnoj sobi, ali, kako je voleo da ponavlja: „Sa mnoom knjige putuju“, citat čijeg autora Mič još nije identifikovao.

*

Te prolećne večeri kada je plavo nebo paralo oblake, Mič je u jednom gutljaju ispio džin koji je nasuo sebi u čašu, a alkohol ga je naterao na kašalj. Nije imao sklonost ka piću i pio je samo da bi očistio grlo od nečistoća koje je uneo u sebe tokom velikog spremanja. Od izlaska iz zatvora, vreme

je provodio u ribanju stolova, šmirglanju i lakiranju pulta, glancanju parketa, brisanju prašine sa polica i svake knjige ponaosob suvom krpom kako bi im osvežio obrez i korice. Narednog dana, u nedelju, pozabaviće se još nekim sitnicama koje nije završio i, kada prozor ponovo bude providan, priuštiće sebi popodnevni odmor. Tada će konačno doći dan ponovnog zvaničnog otvaranja.

Kao vlasnik knjižare i garsonjere, u kojoj je živeo u predgrađu, Mič je mogao da održi posao pod uslovom da bude pažljiv i da se kupci vrate. Srećom, presuda nije podrazumevala i novčanu kaznu ili zaplenu njegove imovine; sudija je sigurno smatrao da je dovoljno oduzeti mu pet godina života. Izdavači su se za divno čudo složili, odustali su od zaplene knjiga i otpisali mu dugovanja. Inventar u radnji je odavno nabavljen, ali klasici su vanvremenski, dečje odeljenje dobro se držalo, papirnica nije zastarevala.

Naoružan strpljenjem i optimizmom, Mič je rešio da se ponovo poveže sa svojim prethodnim životom.

Sipao je šolju kroketa u dubok tanjir koji je poneo, ugasio svetlo, upalio alarm i izašao u dvorištanice da odnese obrok vernom noćnom čuvaru, koji je jurnuo ka njemu predeći. Kao i svake večeri otkako je izašao iz zatvora, bacio je pogled ka spremištu za ugalj koje se nalazilo u podrumu. Još nije imao hrabrosti da ode tamo dole. Kada se približio, sećanja su se vratila. Možda će jednog dana stići tamo, ali za sada je prerano, previše bolno.

Imao je deset minuta da uđe u voz, poslednji koji ne bi trebalo da propusti ako bi večeras pozeleo da spava u svom krevetu. Stanica nije bila daleko i bez obzira na njegov otežan hod, stići će na vreme.

Rastao se sa mačkom i popeo uz uličicu.

HB 1467

Pre pet i po godina

Neko je provalio u ostavu, bio je siguran. Ali zbog čega? Nije bilo dragocenosti, barem ne onih koje većina ljudi priželjkuje, i činilo se da ništa ne nedostaje. Mič je poznavao svoje skladište tako dobro da je bila potrebna samo jedna anomalija da ga upozori. Jedna knjiga je bila pomeren, štrčala je iz naslagane gomile kao da je uljez uzeo književno delo u ruke i onda ga vratio nazad, ali ne baš tamo gde ga je našao. Zapažanje koje je bilo dvostruko čudno jer je bio isto tako siguran da je ostavio primerak *Sluškinjine priče* na vrhu gomile, ali on je posmatrao *Crveno i crno*. Brava na vratima koja vode u dvorište bila je netaknuta, tepih koji je prekrivao otvor nije pomeren. Kupio ga je na buvljoj pijaci jednog kišnog utorka, dve nedelje nakon donošenja zakona HB 1467*, koji mu je promenio život. Mič je odagnao sećanje i

* HB 1467 je zakon koji daje okvir za reviziju i mogućnu zabranu knjiga i drugih obrazovnih materijala a koji je odobren 2022. u saveznoj državi Floridi u SAD. (Prim. prev.)

fokusirao se na ono što mu je zaokupljalo misli. Nemoguće da se neko ušunjao u knjižaru u vreme zatvaranja, alarm bi se uključio. Gde je nestao uljez i koja je bila svrha njegove noćne posete?

Zamišljen i zabrinut pregledao je naokolo. Ako je istina ono u šta sumnja, moraće da nađe mesto da zaštiti svoje blago što je pre moguće. Premestiti sto pedeset kilograma robe bilo je nezamislivo i nije mogao da računa na pomoć spolja tek tako, bez nekog objašnjenja.

Možda ga je upravo složenost zadatka navela na pomisao da je krivac glodar. Pacov je, u svom zamahu, mogao da pomeri *Crveno i Crno*. Džepno izdanje teško da je moglo težiti više od dvesta grama.

Ova pretpostavka ga je umirila. Vratio je knjigu na mesto, ponovo pregledao prostorije da umiri savest i vratio se na svoje mesto za pultom.

Mič je trebalo da sledi svoje instinkte. Zbog linije manjeg otpora jednog dana će postati kriminalac.

*

Kao i svakog jutra, Mič je izašao iz voza na stanici Centar u 7.45 ujutru. Nosio je vetrovku, tamnoplave pantalone, belu košulju i bejzbol kapu. Kao i svakog jutra, usput je svratio da se počasti kafom, koju je popio s nogu u staničnoj kafani, pogledao naslove dnevnih novina koje je ostavila mušterija i uzdahnuo. Od izbora, guvernerovi saveznici su preuzeli kontrolu nad štampom, a nijedna urednička ekipa nije sebi dozvolila da kritikuje odluke vladajuće većine. Mič je ostavio nekoliko novčića u činiju, pozdravio gazdu i nastavio svojim putem.

Ušao je u uličicu u osam časova, bio je lep dan na samom početku jeseni, baš kakav je voleo. Mič je voleo rutinu, bila

mu je potrebna. Vođenje knjižare bez zaposlenih zahtevalo je gvozdenu disciplinu i metod rada. Morao je da otvara pakete, piše preporuke za čitanje koje će očarati njegove mušterije, da odlučuje o rasporedu na stolovima, da vodi račune, što je obavljao ponedjeljkom van špica; da briše prašinu sa polica, što je radio utorkom i petkom pre otvaranja; i naravno, da dočekuje posetioce sa osmehom. Radovao se četvrtku više nego bilo kom drugom danu jer su mu tada stizale porudžbine. U kutijama je možda bilo blago koje je trebalo dodati njegovoj kolekciji.

Večeri je provodio tražeći ga među romanima koje je istraživao sa strašću istraživača. Potraga za Gralom počinjala bi čim bi seo u voz. Po dolasku kući, pripremao bi sebi obrok. Nastavio bi čitanje u kuhinji, pa potom u dnevnoj sobi, a nakon što bi obavio ličnu higijenu i u krevetu. Čak je i subotom u restoranu večerao uz knjigu. Mič nije bio usamljen, imao je izmišljene likove za prijatelje i najiskrenije ih je voleo.

Začudo, zakonom HB 1467 nije bila predviđena zabrana objavljivanja zabranjenih knjiga, niti, strogo govoreći, njihovo čitanje. Prodavcima knjiga jednostavno nije bilo dozvoljeno da ih prodaju, a bibliotekarima da ih izdaju. Zakonodavac je našao način da to ne nazove „cenzurom“, mada je to ipak bila.

*

Kada je Mič prvi put čuo za zakon HB 1467, u početku je mislio da je to šala, marketinški trik za kampanju. Nemoguće je da je jedan čovek mogao da smisli ovako nejasan tekst. Ovako nešto krajnje makijavelistički mogao je da smisli samo trust poremećenih mozgova. Paradoksalno, kada je guverner

odobrio primenu ovog zakona, tvrdio je da želi da primeni volju božju i da do kraja ispoštuje moralni kodeks. Očigledno, jedina svrha ovog zakona bila je zabrana knjiga koje su štetne po društvenu koheziju, ali što je Mič više proučavao sve te članove zakona, to je više shvatao da su njihovi autori bili dovoljno vešti da ih osmisle tako da oni s vremenom postanu kamen temeljac dubokih i trajnih promena.

Nekoliko meseci ranije, guverner se borio na izborima. Njegov izbor je plod kampanje koja je uterala strah u ljude; strah rođen iz teorije pompezno nazvane „velika promena“. Ideja je bila relativno jednostavna: horde stranaca su napadale naciju, vodeći skriveni i tihi rat. Međutim, statistika je bila jasna, stranci su činili samo deset odsto stanovništva i ta brojka je stagnirala dvadeset godina. Oni koji su radili u industriji, trgovini ili javnim službama, bolnicama, školama itd., živeli su u različitim okruzima glavnog grada i njegovih predgrađa. Mič je živio u skromnoj zgradi namenjenoj građanima drugog reda, onima koji su dolazili i odlazili sa godišnjim dobima, radi setve, branja voća i povrća ili čak žetve. Pošto su imigracioni agenti primenjivali novu politiku i nultu toleranciju, stanovi u njegovoj zgradi ostali su prazni. Praznina se osećala i na selu, gde farmeri više nisu uspevali da poberu svoje useve. Voće je trulilo u voćnjacima, dok su police bakalnica i velikih prodavnica izgledale jadno.

Kako se bližio kraj njegovog prvog mandata, pošto su stranci uglavnom odlučili da ponude svoje usluge u gostoljubivijim zemljama, guverner, kome je i te kako nedostajalo žrtvenih jaraca, postao je nepopustljiv i počeo da kažnjava strance u inostranstvu. Brojke su govorile same za sebe, pošto se sve zakomplikovalo. Kritikovana je nelojalna konkurencija koja se praktikovala u susednim zemljama i ukinuti su svi izvori informacija koji nisu dolazili sa vrha vlasti,

počev od društvenih mreža. Godinu dana pred izbore bilo je neophodno hitno naći novog neprijatelja protiv koga bi se narod ujedinio. Guvernerov portparol, bivši kolumnista čiji se posao sastojao od prelaska sa jedne na drugu televiziju, širio je propagandu o opasnostima različitosti i modernosti. Prema njegovim rečima, jedina moguća budućnost bila je prošlost, što je neosporan argument jer su se svi složili da je „pre bilo bolje“. Zakonodavac je brzo otkrio izvor problema: određene knjige su izopačile mlade ljude, koji su pod njihovim uticajem počeli da pogrešno razmišljaju i kod njih su se rađale svakojake želje i beznadežna raspoloženja. Bilo je neodložno potrebno brzo ih zaštititi od tog otrova koji ih je kontaminirao, a sa njima i njihove roditelje.

Nekoliko nedelja nakon što je guverner ratifikovao zakon, spisak od hiljadu četiri stotine naslova koji su sada zabranjeni za prodaju i pregledanje poslat je svim prodavcima knjiga i bibliotekarima u zemlji. Homerove *Ilijada i Odiseja*, *Slika Dorijana Greja* Oskara Vajlda, *Čiča Gorio* Onorea de Balzaka, *Sodoma i Gomora* Marsela Prusta, *Đovanijeva soba* Džejmsa Boldvina, *Boja purpura* Alis Voker morali su da se skinu sa polica. I ubrzo im je stigla kompletna lista. Vrlo brzo je dodata literatura koja predstavlja pretnju po društvo, koje bi moglo postati podeljeno, sramno i odgovorno za tuđu prošlost. Nestaće knjige koje su proučavale ropstvo, rasizam, falokratiju, zloupotrebu moći, diktaturu i njihove zločine, sav rad Toni Morison, *Dnevnik Ane Frank*, kao i mnoge druge. Mič je bio očajan.

*

Tog jesenjeg dana, koji je dobro počeo, u knjižari se pojavio inspektor javne bezbednosti i sve je krenulo naopako. Dok

se napolju čula gradska buka, trubljenje vozila, povici ljudi na bulevaru, inspektor je u svom tamnosivom odelu pregledao stolove i police za knjige, podižući svoje velike okrugle naočare koje su mu iritantno klizile sa vrha nosa. Blago pogrbljen, ozbiljnog lica, ali krajnje zadovoljan zgrabio je *Dnevnik* Ane Frank i naizgled dobroćudno izrekao prvo upozorenje Miču. Dodao je da će jednog dana ponovo svratiti kako bi proverio da li na policama više nema zabranjene knjige. U suprotnom, biće primoran da naredi administrativno zatvaranje; za drugi prekršaj predviđena je prekršajna kazna od osam dana. Vlasnika knjižare je obuzeo strašan gnev. Inspektor je nestao bez traga i glasa i Mič je spustio metalnu roletnu. Magla mu je pokvarila užitek u danu po njegovoj meri. Trebalo mu je vremena da dođe k sebi. Nije ponovo podigao metalnu roletnu, već je popodne proveo razmišljajući o svojim zbirkama knjiga. Kada je pao mrak, nije ušao u voz koji ga je obično dovozio kući.

Mič je doneo odluku koja će promeniti tok njegovog života: odupreti se apsurd. Naoružan pijukom, lopatom i kanutom, otvorio je ostavu za skladištenje uglja i sišao u podrum.

Antikvar koji mu je prodao lokal poverio mu je da se u podrumu možda nalazi tajna soba, skrivena iza zida od cigle. Prema legendi, početkom prošlog veka jedan trgovac je tu sakrio dragulje i umetnička dela nepoznatog porekla.

„Bolje rečeno, utajio“, zaključio je Mič.

„Bolje rečeno“, ponovio je antikvar, „ali to je sigurno samo legenda, a u suprotnom slučaju, to se moglo dogoditi početkom prošlog veka. Ja lično nikada nisam plivao u tim vodama“, dodao je držeći ruku na grudima.

„Zašto je trgovac zazidao ovu sobu?“, pitao se Mič.

„Izvesni doušnik ga je navodno upozorio da ga je jedna nezadovoljna mušterija ocinkarila i da se policija sprema

da izvrši raciju kod njega. Pošto je preko noći stavio svoje najdragocenije stvari u sklonište, da bi izbrisao sve tragove svojih zločina, sagradio je zid sopstvenim rukama.“

„Ako je ispraznio svoje sklonište, kakva je bila svrha upuštati se u sve ove nevolje?“

„Nije stigao da ukloni nameštaj gde je čuvao svoju robu. Police, kovčege, i, kako mi je rečeno, sef koji se ne može transportovati bez privlačenja pažnje. Vodio je računa da sve nestane, a sa tim i njegova prošlost.“

Mič, koji je oduvek imao neiscrpnu maštu, smatrao je da ova priča nije tako stara kako je tvrdio antikvar.

„A ko vam je sve ovo rekao?“, upita on radoznalo.

„Čovek od koga sam kupio ovaj lokal, davno. Sada kada ste novi vlasnik, morao sam da vam ovo ispričam“, odgovorio je on, potpisujući kupoprodajni ugovor.

I tu se razgovor završio.

Kada bi iskočili osigurači i kada bi Mič sišao u podrum, dešavalo bi mu se da se zagleda u dotični zid, pitajući se da li ta tajna soba zaista postoji iza cigli.

Bio je prezauzet svojom knjižarom da bi imao dovoljno slobodnog vremena da to ispita.

Ukoliko je ta priča samo bajka, zid koji je nameravao da sruši mogao bi biti noseći. Mič je tog rizika postao svestan dok je podizao pijuk. Spustio ga je, otišao je gore tražeći baterijsku lampu, koju je držao ispod tezge knjižare, i odmah se ponovo spustio dole.

Sijalice koje su visile sa tavanice podruma nisu davale mnogo svetlosti. Mič je uperio baterijsku lampu u malterisani sloj zida, koji je sa najvećom pažnjom pregledao. Nije bilo potrebno biti stručnjak za građevinarstvo da bi se uočilo da je radove obavio neko ko je poznavao svoj posao, ili neko ko je uložio veliki napor da ništa ne ukazuje na to da su cigle

naslagane na brzinu. Linije maltera su izgledale pravilno i dobro ugllačano.

Pogledao je oko sebe i procenio da je samo trećina površine knjižare iznad njega. Prema njegovom proračunu, to je bilo skladište i deo iza tezge, što je bilo obećavajuće. Mič je duboko udahnuo i udario. Pri prvom udaru pijuka, cigla se raspukla. Udario je ponovo, pa još tri puta, bez ikakvog rezultata. Iako je njemu to bilo manje hitno nego krijumčaru utajene robe, on je ipak žurio, pa je udvostručio napore. Toplota mu se pela uz ruke, ramena i leđa, niz koja mu se slivao znoj. Skinuo je košulju, bacio je na merdevine, koje su se penjale do ostave za skladištenje uglja, i nastavio, go do pojasa, da udara iz sve snage.

Veliki komad maltera konačno je popustio pod njegovim udarcima. Mič je ciljao na prorez i nastavio je sa rušenjem. Tri cigle su popustile, kao mlečni zubi spremni da ispadnu. Ostavio je pijuk, obrisao čelo, a zatim se vratio u ostavu da uzme čekić i veliki šrafčiger iz kutije sa alatom.

Nekoliko minuta kasnije konačno je uspeo da izbije nekoliko cigli, otvarajući prostor dovoljno širok da u njega uvuče lampu. Prislonivši glavu kroz otvor, reče glasno: „Šta je to dodavola?“

Kroz pukotinu su se videli redovi polica koje su se spuštale niz dva dugačka zida koji su se verovatno pružali ispod izloga knjižare. Tako je bar pretpostavio jer lampa nije bila dovoljno jaka da u potpunosti osvetli tajnu sobu. Žmirkajući, opazio je tri kovčega poredana jedan pored drugog, sto koji je još uvek bio prekriven nečim što je izgledalo kao stari čaršav ili možda stolnjak. Primetio je i dve fotelje, okrenute jedna prema drugoj, odvojene salonskim stočićem i, neda-leko od njih, zaobljeni kraj pulta i niz taburea. Suočeni sa tim otkrićem, shvatio je zašto se krijumčaru toliko žurilo da

nestane ono što nije bilo samo mesto za skladištenje ukradene robe, već i životni prostor, neka vrsta privatnog kluba gde su se verovatno sastajali kupci koji nisu vodili računa o poreklu robe koju kupuju i lopovi koji su im je prodavali.

Mič je odgovor na pitanje o postojanju Boga, koje se nametnulo tokom školovanja, dobio nakon prerane smrti svog oca. Svet je bio previše nestabilan i suviše loš da bi odao priznanje onome ko ga je stvorio. Bio je previše uzrujan pa mu je bilo teško da se seti da li je to bilo dan pre ili dan nakon što je saznao da je glavni direktor aeronautičkog konzorcijuma otpušten zbog tako banalne stvari kao što su loše zategnuti navoji, ali vek za vekom ratova, gladi, katastrofa i nepravdi, ponovo počinjemo da odajemo počast velikom naredbodavcu. Mič nije bio vernik, ali ono što je upravo otkrio u svojoj knjižari ličilo je ako ne na čudo, onda barem na providenje. Oraspoložen, ponovo je podigao pijuk i udarao je sve dok otvor nije bio dovoljno velik da može da uroni u tamu.